

	ISSN: 2985-2366 (Online) วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน Journal of Administration Management and Sustainable Development Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd E-mail: jamsdonline@gmail.com	
---	--	---

ระบบคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้ง: กลไกและแนวทางการพัฒนา ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

Child protection systems for vulnerable children affected by bullying: Mechanisms and development guidelines in Chonburi Province

ศิริทิพย์ ภาศรีสมบัติ¹, สูดารัตน์ ทฤษฎีคุณ^{2*}, ธัญญารัตน์ สารเก่ง³, พนิดา แนนอุดร⁴
Sirathip Phasrisombat¹, Sudarat Trisdikoon^{2*}, Thanyarat Sankeang³, Panida Nanudorn⁴

¹หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการปกครองท้องถิ่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

²หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสังคมและสาธารณะเชิงประยุกต์เชิงเปรียบเทียบ
การประเมินและการวิจัย มหาวิทยาลัยออร์ก

³หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการบริหารการเงินและการคลัง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

⁴หลักสูตรการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¹Master of Public Administration (Major in Local Government Administration), National Institute of
Development Administration

²MPA Comparative Applied Social and Public Policy, Evaluation and Research, University of York

³Master of Public Administration (Major in Financial and Fiscal Management), National Institute of
Development Administration

⁴Master of Public and Private Management (MPPM), National Institute of Development Administration

Corresponding author's e-mail: tpso2chonburi@gmail.com¹, sudarat.tris@gmail.com^{2},
gookgick.apple@gmail.com³, panidanandorn1989@gmail.com⁴

Received: July 01, 2025

Revised: August 01, 2025

Accepted: August 04, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี 2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย

แบบผสมวิธี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนอายุ 13 - 25 ปี จำนวน 907 คน จาก 11 อำเภอ ในจังหวัดชลบุรี ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด รวมถึงการวิเคราะห์ตัวแปรคู่ด้วยตารางไขว้ และข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องกับ เด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่มกับผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คน จำนวน 4 กลุ่ม โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา และตีความพร้อมกับการหาคำอธิบายไปเปรียบเทียบหรือไปพิจารณา กับข้อมูลทฤษฎีหรือรายงานที่ระบุไว้ตามกรอบแนวคิดทางวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า 1. สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็ก และเยาวชนในจังหวัดชลบุรี แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1.1 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.2 เคยถูกกลั่นแกล้ง มีเพียงร้อยละ 6.8 ที่ไม่เคยถูกกลั่นแกล้งเลย 1.2 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.7 เคยพบเห็นการกลั่นแกล้ง มีเพียงร้อยละ 2.3 ที่ไม่เคยพบเห็นการกลั่นแกล้งเลย 1.3 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.7 เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น และร้อยละ 11.3 ไม่เคยกลั่นแกล้งผู้อื่นเลย เมื่อพิจารณาถึงผู้กลั่นแกล้งในมุมมองของเด็กและเยาวชน พบว่า การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.37 รองลงมาคือ เกิดจากเพื่อนในสังคม ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.20 และเกิดจากเพื่อนต่างสถาบันการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 2.10 ตามลำดับ ส่วนสาเหตุของผู้กลั่นแกล้งนั้น แตกต่างกันไป มาจากทัศนคติของเด็กต่อการกลั่นแกล้งกัน รวมถึงการเลียนแบบพฤติกรรม การสร้างการยอมรับในกลุ่มเพื่อน รวมทั้งการทำบทบาทครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บางคนเคยเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งมาก่อน ทำให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่นต่อ 2. แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก ได้แก่ 2.1 มาตรการเชิงป้องกัน โดยเน้นการผลักดัน นโยบายคุ้มครองเด็ก การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิและการเคารพผู้อื่น และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก 2.2 มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบใกล้เคียงที่เป็นธรรม การจัดบริการให้คำปรึกษา และการปรับ พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง และ 2.3 มาตรการการคุ้มครองและเยียวยา โดยเน้นการสร้างระบบส่งต่อที่มีคุณภาพ การติดตามผล และการเยียวยาด้วยทีมสหวิชาชีพ ผลการวิจัยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและต่อเนื่องระหว่าง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดระบบคุ้มครองเด็กที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ระบบคุ้มครองเด็ก, เด็กเปราะบาง, การกลั่นแกล้ง, ชุมชน

Abstract

This research aimed to 1. study the bullying situation among vulnerable children and youth in Chonburi Province and 2. propose guidelines for developing a protection system for vulnerable children and youth subjected to bullying in Chonburi Province. A mixed-methods approach was employed, collecting quantitative data from a sample of 907 children and youth aged 13 – 25 across 11 districts in Chonburi Province. This data was analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, standard deviation, mean, maximum, and minimum values, as well as cross-tabulation for bivariate analysis. Qualitative data was collected through in-depth interviews with 30 children and individuals involved with children and youth; four focus groups were conducted with professionals working with children, totaling 40 participants. The qualitative data was subjected to content analysis and interpretation,

with explanations evaluated against secondary data and reports consistent with academic frameworks. The study findings indicated that 1. the bullying situation among children and youth in Chonburi Province could be classified into three distinct aspects: 1.1 Experiences of being bullied: The majority of children and youth (93.2%) reported having been bullied, while a small percentage (6.8%) had not. 1.2 Experiences as a witness of bullying: A significant majority (97.7%) had witnessed bullying, with only 2.3% having never witnessed it. 1.3 Experiences as a perpetrator of bullying: The majority (88.7%) had bullied others, while 11.3% had never bullied anyone. When considering the perpetrators from the perspective of children and youth, bullying most frequently occurred among friends, seniors, and juniors within the same institution (mean = 3.37). This pattern was followed by bullying from friends in online social networks (mean = 2.20) and friends from different educational institutions (mean = 2.10), respectively. The reasons for bullying varied, stemming from children's attitudes towards bullying, including imitation of behavior, seeking acceptance within peer groups, family roles, family relationships, and social interactions. Some perpetrators had previously been victims of bullying, leading them to bully others. 2. Guidelines for developing a child and youth protection system, comprising three main measures: 2.1 Preventive measures focus on policy advocacy, awareness campaigns, and creating child-friendly environments. 2.2 Supportive and empowerment measures involve developing mediation systems, counseling services, and behavioral intervention programs. 2.3 Protection and recovery measures emphasize establishing quality referral systems, clear procedures, and ongoing follow-up and rehabilitation by multidisciplinary teams. The study demonstrates the importance of integrated and continuous collaboration among families, schools, communities, and relevant agencies to ensure effective child protection.

Keywords: child protection, vulnerable children, bullying, community

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและนำมาซึ่งความเสี่ยงและภัยในรูปแบบต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนไทยอาจประสบพบเจอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการถูกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชน ข้อมูลสถานการณ์การถูกลั่นแกล้งในประเทศไทยพบว่ามีความชุกสูง ผลการวิจัยของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พบว่า การใช้ความรุนแรงหรือการถูกลั่นแกล้งในประเทศไทย ติดอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่น และเด็กที่ถูกลั่นแกล้งผู้อื่นมักมีพื้นฐานด้านการขาดอำนาจในช่วงวัยเด็ก รวมถึงพันธุกรรมทางสมอง ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการถูกลั่นแกล้งกันหรือการมีพฤติกรรมก้าวร้าวมาจากปัจจัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ และสังคมแวดล้อมในครอบครัวและชุมชน ดังนั้น สิ่งที่น่าเป็นกังวล คือ ความคุ้นชินต่อความรุนแรงและการถูกลั่นแกล้งเพื่อนในวัยเด็กที่อาจพัฒนาเป็นค่านิยมผิด ๆ ในการใช้อำนาจกลั่นแกล้งผู้อื่นที่ด้อยกว่าเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อีกทั้งในยุคปัจจุบันที่เด็กและเยาวชนไทยรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงและใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ถือได้ว่าสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของพวกเขา ทำให้พวกเขาอาจประสบกับปัญหาการถูกลั่นแกล้งกันได้ทุกที่ทุกเวลา (sanook, 2567; ทศนีย์ คำเกิงศักดิ์ และแก้วกัญญา เสวกสุริยวงศ์, 2567) โดยเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เคยถูกลั่นแกล้ง และรูปแบบการถูกลั่นแกล้งมีความหลากหลาย ทั้งทางกาย วาจา สังคม และออนไลน์ ผลกระทบจากการถูกลั่นแกล้งนำไปสู่ปัญหาทางจิตใจและสังคมที่รุนแรง การสำรวจสถานการณ์การถูกลั่นแกล้งกัน

โดยเครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กและเยาวชน ปี พ.ศ. 2563 ในกลุ่มเด็ก อายุ 10 - 15 ปี จาก 15 โรงเรียน พบว่า เด็กร้อยละ 91.79 เคยถูกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยวิธีที่ใช้กลั่นแกล้ง มากที่สุด คือ การตบหัว ร้อยละ 62.07 รองลงมา ถูกล้อบุพการี ร้อยละ 43.57 และ ถูกพูดจาเหยียดหยาม ร้อยละ 41.78 นอกจากนี้ 1 ใน 3 หรือ ร้อยละ 35.33 ระบุว่า เคยถูกลั่นแกล้งในช่วงภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง ประเด็นที่น่าสนใจคือ 1 ใน 4 หรือ ร้อยละ 24.86 ของเด็กเหล่านี้ถูกลั่นแกล้งโดยเพื่อนรุ่นพี่และรุ่นน้องมากถึงสัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566)

อภิญา เวชชัย (2551) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการคุ้มครองเด็กในสังคมไทย พบว่า การทำงานคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนท้องถิ่น ยังไม่มีโครงสร้างและรูปแบบที่ชัดเจน หรือเป็นทางการที่เพียงพอ งานด้านเด็กในระดับท้องถิ่นจึงมีลักษณะเป็นงานรอง หรืองานตามวาระ ขาดการทำงานในเชิงยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว การสร้างระบบเฝ้าระวังเพื่อการคุ้มครองเด็กโดยชุมชน ผ่านกลไกอาสาสมัคร เป็นความพยายามในการทำงานกับครอบครัวในชุมชน แต่อาสาสมัครยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ขาดความเข้าใจในการประเมินสถานการณ์และความไวในการเฝ้าระวังปัญหาอย่างทันการ

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน อาจมีความแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับแต่ละบริบทของพื้นที่ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากความแตกต่างของวัฒนธรรมและแบบแผนทางสังคมที่ส่งผลต่อการรับรู้ของเด็กและเยาวชนต่อความรุนแรงหรือพฤติกรรมการกลั่นแกล้งประเภทต่าง ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) การวิเคราะห์สถานการณ์การกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชนเพื่อหาแนวทางการป้องกันแก้ไข จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกันทั้งทางสังคม วัฒนธรรม บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย รวมถึงพื้นฐานครอบครัวและการเลี้ยงดูของครอบครัว ซึ่งมีความแตกต่างกัน ส่วนการคุ้มครองเด็กที่ถูกลั่นแกล้ง ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นหลักในการดำเนินงานแต่ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้ในกรณีกลั่นแกล้งกัน ซึ่งต่างจากหลายประเทศ เช่น ประเทศสวีเดน ประเทศญี่ปุ่น (กองกฎหมายต่างประเทศ, 2564) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี และแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นการป้องกัน คุ้มครองเด็กและเยาวชนจากพฤติกรรมการกลั่นแกล้งดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการกลั่นแกล้ง (bullying concepts)

จากการศึกษาของวันวิสาข์ ไชยพันธ์ (2562) เรื่อง ความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต ได้ให้นิยามของการกลั่นแกล้งไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่มีความรุนแรง สามารถแบ่งได้เป็นระดับตั้งแต่ระดับเบาไปจนถึงระดับร้ายแรง เช่น การกลั่นแกล้งทางวาจา เช่น การล้อเลียนเล็กน้อยไปจนถึงการล้อเลียนที่เป็นการแสดงความเกลียดชัง (hate speech) หรือการล้อเลียนในทางเพศ (sexual harassment) การกลั่นแกล้งทางร่างกาย เช่น การหยิก หรือผลักไปจนถึงการทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ การกลั่นแกล้งทางด้านสังคม เช่น การตัดความสัมพันธ์ไปจนถึงการประจานให้อับอาย และชักชวนให้มีการลงทัณฑ์ในทางสังคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้ให้นิยามของการกลั่นแกล้งไว้ว่า เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวประเภทหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการกระทำให้บุคคลที่อ่อนแอกว่าได้รับอันตรายทางร่างกายหรือรู้สึกเจ็บปวดทางจิตใจจากการกระทำอย่างซ้ำ ๆ ด้วยความตั้งใจ โดยจุดเริ่มต้นของการกลั่นแกล้งมักเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เพศ เชื้อชาติ และรูปลักษณ์ภายนอก สอดคล้องกับมูลนิธิยุวพัฒน์ (2562) ได้ให้นิยามของการกลั่นแกล้งไว้ว่าพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยพฤติกรรมนั้น เป็นความตั้งใจกระทำทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ความเจ็บปวด เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจ หรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น อีกทั้ง การกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน

นอกจากนี้ งานวิจัยของ Shannon (2013) กล่าวถึงนิยามของการกลั่นแกล้งในเชิงสังคมศาสตร์ใช้ในการอธิบาย พฤติกรรมที่ต้องการทำร้ายผู้อื่นโดยผู้หนึ่งไม่ต้องการ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนออสเตรเลีย (Australian Human Rights Commission, 2012) ให้ความหมายการกลั่นแกล้งว่า เป็นการกระทำหรือคำพูดหรือที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดยตั้งใจเพื่อทำร้าย สร้างความทุกข์ และสร้างความเสี่ยงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้อื่น มักเกิดจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า หรือผู้ที่ต้องการทำให้ผู้อื่น รู้สึกด้อยกว่าตนเอง จึงสรุปองค์ประกอบของการกลั่นแกล้งกันได้ 3 ประการ คือ 1) การกระทำนั้นต้องมีเจตนาทำร้ายผู้อื่น 2) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กับกลุ่มเป้าหมายเดิม และ 3) เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้กลั่นแกล้ง และผู้ถูกกลั่นแกล้ง ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งไม่สามารถปกป้องตนเองได้

แนวคิดการคุ้มครองเด็ก

การคุ้มครองเด็กภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดขึ้นตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ ที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยระลึกว่าเด็กมีสิทธิพิเศษ ที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือ และคุ้มครอง ทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่น ๆ บนพื้นฐานทางประเพณีและค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้ ใช้เพื่อการพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาให้ เจริญเติบโตรอบด้านเต็มศักยภาพ และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2535 โดยสาระสำคัญในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กปรากฏชัดเจนในข้อ 19 คือ รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบ ทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและ จิตใจ การกระทำหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้ง หรือการปฏิบัติ โดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศ (นิยาพร ไชยเสน, 2561)

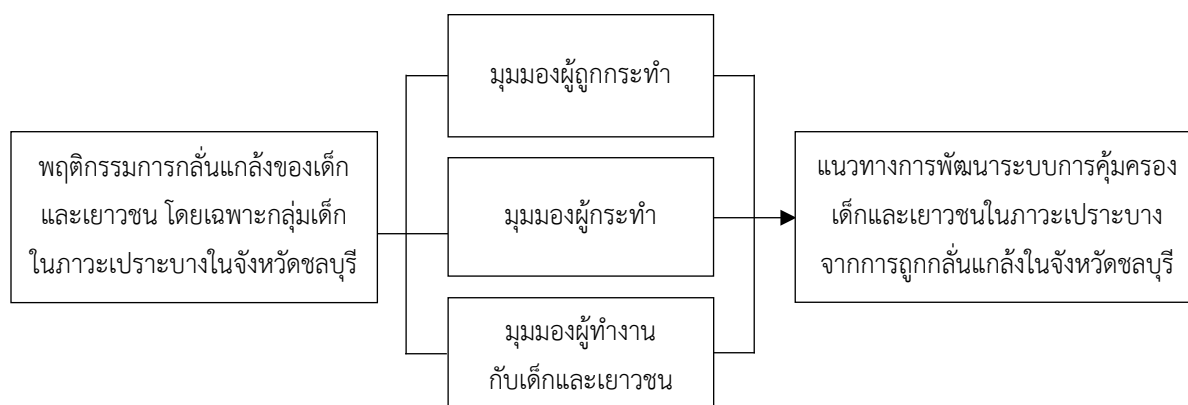
ระบบการคุ้มครองเด็กและบริการคุ้มครองเด็ก UNICEF (2021) ได้นำเสนอระบบคุ้มครองเด็กและบริการคุ้มครองเด็กไว้ในหนังสือ Child Protection Systems Strengthening ระบุว่า ระบบการคุ้มครองเด็ก (child protection systems) หมายถึง โครงสร้าง กระบวนการ และกลไกที่มีเป้าหมายในการป้องกันและตอบสนองปัญหาและความจำเป็น รวมทั้งความเสี่ยง ที่เด็กต้องเผชิญ ส่วนบริการคุ้มครองเด็ก (child protection services) หมายถึง การดำเนินงานในระบบการคุ้มครองเด็ก โดยการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือเด็กในสถานการณ์วิกฤต ประเภทของ บริการคุ้มครองเด็ก (child protection services typology) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) การป้องกันปฐมภูมิ (primary prevention) มุ่งเน้นไปที่ประชากรทั่วไป เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง โดยการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริม การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2) การป้องกันทุติยภูมิ (secondary prevention) มุ่งเป้าหมาย ไปยังกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูง โดยมีบริการในการสนับสนุนและส่งเสริม เช่น การให้คำปรึกษา การเยี่ยมบ้าน และการสนับสนุนทางจิตใจแก่ครอบครัวที่เปราะบาง 3) การตอบสนองตติยภูมิ (tertiary response) ให้บริการตอบสนอง เมื่อเกิด ปัญหาแล้ว เช่น กรณีความรุนแรง การล่วงละเมิด หรือการแสวงหาประโยชน์จากเด็ก เพื่อลดผลกระทบเชิงลบจากสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นและป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยตรง การดำเนินการทั้ง 3 ระดับ สามารถป้องกัน

และแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกันในชุมชนได้ แต่ต้องพัฒนาแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งอย่างเป็นระบบและมีกลไกในการดำเนินงานทุกระดับ

แนวคิดชุมชนคุ้มครองเด็ก มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (2566) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนคุ้มครองเด็กไว้ว่า การดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก มีกรอบแนวคิดหลัก 2 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) แนวคิดการส่งเสริมพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว สนับสนุนให้ชุมชนมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว เพื่อให้เด็กได้มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ทำในช่วงเวลาว่าง และให้เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ เพื่อให้เติบโตตามวัยและได้รับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสม รวมถึงผู้ปกครองได้มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็ก รวมถึงมีการส่งเสริมให้ครอบครัวได้ใช้เวลา ร่วมกัน มีความเข้าใจกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อพฤติกรรมของเด็กต่อไป 2) แนวคิดการส่งเสริมความปลอดภัยในครอบครัว และชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงและอันตรายต่าง ๆ ทั้งอุบัติเหตุภัยจากบุคคล ภัยจากสภาพแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าพฤติกรรมการณ์การกลั่นแกล้งกันมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) การกระทำนั้น ต้องมีเจตนาทำร้ายผู้อื่น 2) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กับกลุ่มเป้าหมายเดิม และ 3) เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้ง ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งไม่สามารถปกป้องตนเองได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ในการศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการกลั่นแกล้งเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กในภาวะเปราะบางในจังหวัดชลบุรี และศึกษา แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบาง จากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) โดยใช้การออกแบบการศึกษาต่อเนื่องเป็นระยะ (sequential exploratory mixed methodology research design) ระยะที่หนึ่ง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้การเก็บข้อมูล แบบเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ส่วนระยะที่สอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งการวิจัยทั้งสองระยะเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (primary data) เพื่อนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ ของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่หนึ่ง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยคือเด็กและเยาวชนอายุ 13–25 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ทั้ง 11 อำเภอ รวมจำนวน 268,654 คน โดยใช้ข้อมูลประชากรจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้คือ 1,000 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละอำเภอ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (convenience sampling)

ระยะที่สอง การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยถูกเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) และวิธีการสุ่มแบบก้อนหิมะ (snowball sampling) ประกอบด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 40 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยเด็กและเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่หนึ่ง การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ประกอบด้วยข้อคำถามที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อการศึกษาศาสนาการณ พหุติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert scale type) แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วย 5 ส่วน รวมทั้งสิ้น 50 ข้อคำถาม ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกัน ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้กลั่นแกล้ง ส่วนที่ 4 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง และส่วนที่ 5 การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง โดยนักวิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดย 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 3) พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จะถูกนำมาใช้ในแบบสอบถาม 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี จำนวน 30 คน 5) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) เกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ ไม่ต่ำกว่า 0.600 และ 6) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามหลังจากการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อให้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

ระยะที่สอง การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อศึกษาศาสนาการณ การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) และประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) รวมถึงการสังเกต (observation) และการจดบันทึกภาคสนาม (field note)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่หนึ่ง การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การเก็บข้อมูลแบบเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่กำหนดไว้คือ 1,000 คน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 907 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.7 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งอยู่ในระดับที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และไม่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผลวิจัย

ระยะที่สอง การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม 40 คน มีการแบ่ง 4 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก 30 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

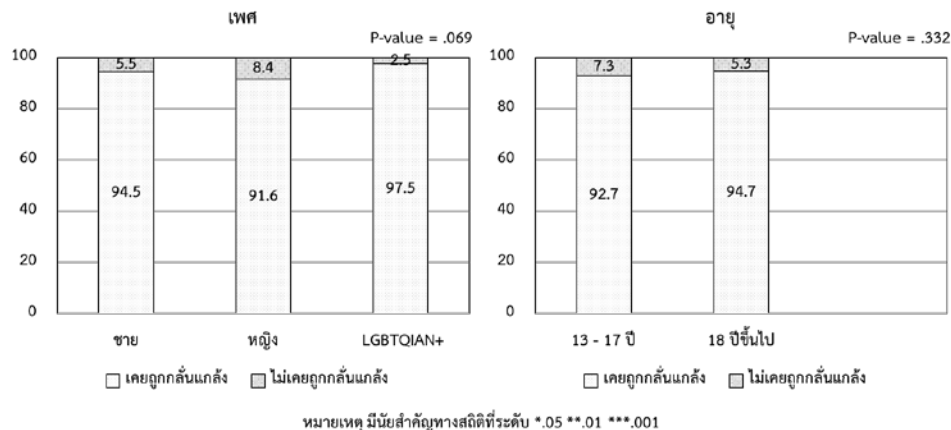
ระยะที่หนึ่ง การวิจัยเชิงปริมาณ มีหน่วยวิเคราะห์ของข้อมูลเชิงปริมาณคือระดับบุคคล (individual level) เพื่ออธิบายลักษณะเชิงสถิติของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชน การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มคุณลักษณะต่าง ๆ และการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแก การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการวิเคราะห์ในสองระดับ ในส่วนของการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum) เพื่ออธิบายแนวโน้มของพฤติกรรมหรือความคิดเห็นในแต่ละประเด็น สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรคู่ ใช้การจัดตารางไขว้ (cross-tabulation) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร รวมถึงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติ one-way ANOVA ในบางกรณีที่ต้องการเปรียบเทียบระหว่างมากกว่าสองกลุ่ม เพื่อให้สามารถตรวจสอบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างได้อย่างเหมาะสม

ระยะที่สอง การวิจัยเชิงคุณภาพ มีหน่วยวิเคราะห์ของข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ระดับบุคคลและระดับกลุ่มย่อย ในชุมชน มุ่งวิเคราะห์จากประสบการณ์ มุมมอง และความรู้สึของผู้ให้ข้อมูลต่อพฤติกรรมการรังแกในสังคมของเด็กและเยาวชน รวมถึงบทบาทและข้อจำกัดของกลไกการคุ้มครองในพื้นที่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การเตรียมข้อมูล (preparing) การแตกข้อมูล (segmenting) การให้รหัสข้อมูล (coding) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (categorizing) การกำหนดประเด็นหลักและประเด็นรอง (thematizing) ซึ่งสะท้อนประเด็นเชิงระบบ

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

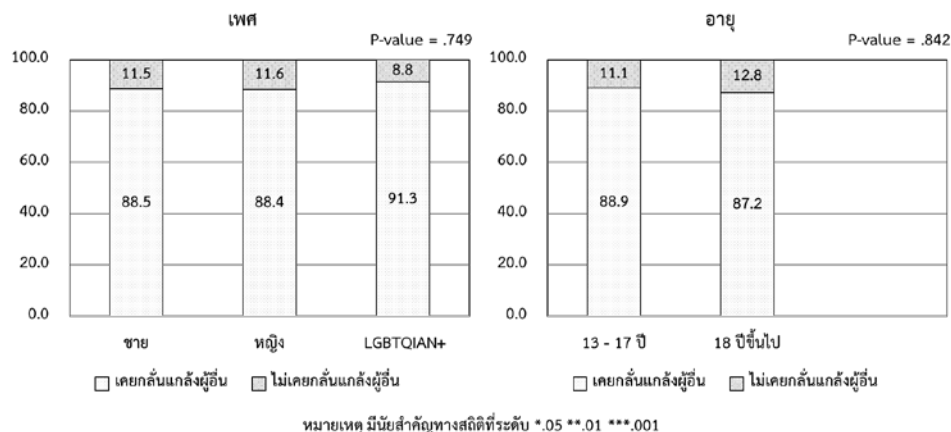
1.1 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง สำหรับการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 907 คน พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ 845 คน (ร้อยละ 93.2) เคยถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อย 1 วิธีการ มีเพียง 62 คน (ร้อยละ 6.8) เท่านั้น ที่ไม่เคยถูกกลั่นแกล้งเลย เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศและช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด 63 คน (ร้อยละ 97.5) จากจำนวน 65 คน รองลงมาคือ เพศชาย 313 คน (ร้อยละ 94.5) จากจำนวน 331 คน และเพศหญิง 469 คน (ร้อยละ 91.6) จากจำนวน 511 คน ตามลำดับ หากพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า 18 ปีขึ้นไป เคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด 90 คน (ร้อยละ 94.7) จากจำนวน 94 คน ส่วนช่วงอายุ 13 – 17 ปี เคยถูกกลั่นแกล้ง 755 คน (ร้อยละ 92.7) จากจำนวน 813 คน สรุปพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง จำแนกเพศและช่วงอายุ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พฤติกรรมการถูกลั่นแกล้ง จำแนกตามเพศและช่วงอายุ

ในภาพรวมค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการถูกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน พบว่า ประเภทพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชน ถูกลั่นแกล้งมากที่สุด คือ ถูกทำให้เป็นตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มีค่าเฉลี่ย 2.06 รองลงมาคือ ถูกพูดจา ดุถูก ด่าทอ มีค่าเฉลี่ย 1.95 และถูกข่มขู่ หรือถูกนิทา มีค่าเฉลี่ย 1.80

1.2 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ 804 คน (ร้อยละ 88.7) เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น อย่างน้อย 1 วิธีการ มี 103 คน (ร้อยละ 11.3) เท่านั้น ที่ไม่เคยกลั่นแกล้งผู้อื่นเลย เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ และช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น 59 คน มากที่สุด (ร้อยละ 91.3) จากจำนวน 65 คน รองลงมา คือ เพศชาย 293 คน (ร้อยละ 88.5) จากจำนวน 331 คน และเพศหญิง 452 คน (ร้อยละ 88.4) จากจำนวน 511 คน ใกล้เคียงกัน หากพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 13 –17 ปี เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น มากที่สุด 722 คน (ร้อยละ 88.9) จากจำนวน 813 คน รองลงมาคือ ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป 82 คน (ร้อยละ 87.2) จากจำนวน 94 คน ตามลำดับ สรุปพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ จำแนกเพศและช่วงอายุ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ จำแนกตามเพศและช่วงอายุ

ในภาพรวมค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำของเด็กและเยาวชน พบว่า ประเภทพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชน กระทำต่อผู้อื่นมากที่สุด คือ เคยข่มขู่ หรือนิทาผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 1.73 รองลงมาคือ ทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น

ชกต้อย ผลัก ชน ตบตี มีค่าเฉลี่ย 1.60 และจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ กับ ล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 1.54 เท่ากัน

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เคยเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้ง ส่วนสาเหตุของผู้กลั่นแกล้งนั้นแตกต่างกันออกไป อาจมาจากทัศนคติของเด็กต่อการกลั่นแกล้งกัน รวมถึงการเลียนแบบพฤติกรรม การสร้างการยอมรับในกลุ่มเพื่อน รวมทั้งบทบาทของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บางคนเคยเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งมาก่อนทำให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่นต่อ สรุปได้ดังนี้

1.3.1 ผู้กลั่นแกล้งไม่รู้และไม่ยังคิดว่าเป็นการกลั่นแกล้ง กระทำไปโดยไม่ตระหนักถึงความรู้สึกของผู้ถูกระทำ หรือมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นเรื่องสนุกสนาน

“คนแกล้งคิดว่าเป็นเรื่องปกติ อยู่บ้านก็มีคนเรียกเราแบบนี้ เล่นกับเพื่อนโรงเรียนเก๋าก็แบบนี้ เลยนำมาทำกับเพื่อน ไม่คิดว่าเพื่อนจะเสียใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

1.3.2 ผู้กลั่นแกล้งมีพฤติกรรมก้าวร้าวนำไปสู่การกลั่นแกล้งกันมักเริ่มต้นจากการขาดการยับยั้งชั่งใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น เด็กที่มีลักษณะก้าวร้าวมักแสดงพฤติกรรมรุนแรงทั้งทางคำพูดและการกระทำ เช่น การพูดจาดูถูกหรือการใช้กำลัง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก เมื่อเด็กมีอารมณ์โกรธ ไม่พอใจจึงแสดงความก้าวร้าวเพื่อระบายอารมณ์และความรู้สึกนั้น

“ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ เกิดจากการรู้สึกโกรธแล้วต้องการที่จะระบายความโกรธ จึงทำให้ไปลงที่เพื่อน ทั้งการปาสิ่งของ การใช้คำรุนแรง” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

1.3.3 ผู้กลั่นแกล้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรงหรือมีปัญหาครอบครัว หรือเด็กที่เคยเป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงอาจกลายเป็นผู้กลั่นแกล้งหรือใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น รวมถึงเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างกดดันหรือไม่มีแบบอย่างเชิงบวกในการจัดการความขัดแย้งอาจแสดงพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นได้

“เด็กมีการเลียนแบบพฤติกรรมการบูลลี่จากคนในครอบครัว เห็นว่าการบูลลี่เป็นเรื่องปกติ แล้วมาบูลลี่เพื่อนต่อในห้องเรียน อย่างคนในครอบครัวมีการใช้คำพูดประชดประชัน ทำให้การบูลลี่เป็นเรื่องปกติ เช่น เรียก “เซียว ๆ” แทนการเรียกชื่อเล่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

1.3.4 ผู้กลั่นแกล้งต้องการการยอมรับหรือเป็นที่สนใจในกลุ่มเพื่อน อาจมาจากสื่อหรือสังคมรอบตัวที่สร้างค่านิยมการ แสดงให้บุคคลอื่นรู้ว่าตนมีความมั่นใจ ไม่เกรงกลัวใคร และมีอำนาจเหนือคนอื่น บางคนอาจทำเพื่อปกปิดปมด้อยหรือจุดอ่อนของตนเอง โดยการข่มเหงหรือรังแกบุคคลที่อ่อนแอกว่า

“บางทีคนทำก็อยากเป็นตัวแม่ แสดงว่าตัวเองโดดเด่น มั่นใจ ไม่เกรงกลัวใคร ภูมิใจในทางที่ผิด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 10 มกราคม 2568)

1.3.5 ผู้กลั่นแกล้งไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น ทั้งในด้านเชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา รูปร่าง บุคลิกภาพ ความสามารถ และฐานะทางครอบครัว โดยคิดว่าความแตกต่างคือความผิดปกติ แยกแยะ ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งกันโดยการล้อเลียน กีดกันออกจากกลุ่ม ซึ่งผู้กระทำอาจขาดความรู้และขาดการตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายในมนุษย์

“ล้อเพื่อนที่นับถือศาสนาอื่น เกี่ยวกับอาหารต้องห้ามของศาสนาเขา คนที่ถูกล้อก็ไม่ชอบ เพราะเป็นเรื่องศาสนาความเชื่อ แต่คนทำคิดไม่ถึง” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

2. แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 30 คน และการสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน พบว่า การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กเริ่มตั้งแต่การป้องกันปัญหา การส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับเด็กและเยาวชน จนถึง การประสานส่งต่อให้เด็กที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งกันได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยมีการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ที่มีความเฉพาะทั้งนักจิตวิทยา จิตแพทย์ และนักสังคมสงเคราะห์ โดยสามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ดังนี้

2.1 มาตรการเชิงป้องกัน โดยการพัฒนาแนวทางการรับมือและป้องกันการกลั่นแกล้งกันในจังหวัดชลบุรี โดยมาตรการเชิงป้องกัน ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยกล่าวถึงการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น โดยมีมาตรการเชิงป้องกัน ดังนี้

2.1.1 ผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็กและต่อต้านการกลั่นแกล้ง พร้อมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

2.1.2 สร้างความตระหนักเรื่องสิทธิของตนเองและผู้อื่น รวมถึงผลกระทบจากการกลั่นแกล้งผ่านกิจกรรม การรณรงค์ และการบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน

2.1.3 ส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social-Emotional Learning: SEL) การแก้ปัญหา และการจัดการอารมณ์ให้เด็ก

2.1.4 สร้างระบบเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกันในทุกรูปแบบ ทั้งในโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.5 สร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและเหมาะสมต่อเด็กในทุกระดับ เพื่อให้เด็กรู้สึกปลอดภัย

2.2 มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกันในจังหวัดชลบุรี อาจนำไปสู่การพัฒนาบริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งเด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกัน และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งกัน นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงการสร้างมาตรการป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำด้วย จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า มาตรการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงวิชาชีพที่มีความเฉพาะ อย่างนักจิตวิทยา ทั้งนี้ อาจมีการดำเนินการสร้างหลักสูตรนักจัดการความรุนแรง ที่บูรณาการความรู้หลายศาสตร์ เพื่อสร้าง แก่นนำนักเรียน ครู และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ที่สำคัญ ให้เข้าใจปัญหาในเชิงลึกและสามารถใกล้เคียง และจัดการความรุนแรง และปัญหาการกลั่นแกล้งได้ โดยมีมาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุน ดังนี้

2.2.1 สร้างระบบใกล้เคียงที่ให้ความเป็นธรรมแก่เด็ก ผู้กระทำ และผู้ถูกระทำ โดยมีคนกลางที่มีความเชี่ยวชาญ

2.2.2 พัฒนาระบบบริการให้คำปรึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยวิชาชีพเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา เพื่อให้เด็กแจ้งปัญหาได้ปลอดภัยและเป็นความลับ

2.2.3 ปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น โดยร่วมมือกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน รวมถึงการกำหนด มาตรการตัดคะแนนความประพฤติและกติกาสังคม

2.3 มาตรการเชิงคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็ก และเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า กลุ่มเด็กเปราะบางในชุมชนมีความหลากหลาย และอาจมีความเปราะบางในหลายมิติ เด็กบางคนมีความเปราะบาง เนื่องจากกลั่นแกล้งกัน เพราะฉะนั้น ในกรณีที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจนจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพ การคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ รวมถึงความร่วมมือของผู้ปกครอง โดยมีมาตรการเชิงคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้ง ดังนี้

2.3.1 สร้างระบบส่งต่อที่มีคุณภาพและกระบวนการที่ชัดเจนสำหรับกรณีที่เด็กได้รับผลกระทบรุนแรง เพื่อส่งต่อให้ทีมสหวิชาชีพ

2.3.2 พัฒนาระบบการติดตามและเฝ้าระวังจิตใจเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงสภาวะจิตใจและอารมณ์ของเด็ก และความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

การอภิปรายผล

สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ เคยถูกกลั่นแกล้ง โดยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่พบบ่อยที่สุด คือ การล้อเลียน การพูดจาดูถูก ส่วนใหญ่เด็กและเยาวชน ถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อย 1 วิธีการ โดยเพศชายมักพบการถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มากที่สุด รองลงมา คือ ถูกพูดจาดูถูก คำทอ ส่วนการถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ตบหัว ชกต่อย ผลัก ดิ้นชน ตบตี กับ ถูกข่มขู่ และการถูก นินทาเป็นวิธีการที่พบได้เท่ากัน ในขณะที่เพศหญิง ถูกพูดจาดูถูก คำทอ มากที่สุด รองลงมา คือ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ และถูกข่มขู่ หรือถูกนินทา ส่วน LGBTQIAN+ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มากที่สุด รองลงมา คือ ถูกพูดจาดูถูก คำทอ และถูกจับร่างกายทั้งที่ไม่ยินยอม ผู้กลั่นแกล้งส่วนใหญ่ คือ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน ส่วน LGBTQIAN+ นอกจากผู้กลั่นแกล้งจะเป็นเพื่อนในสังคมออนไลน์แล้ว ยังพบการกลั่นแกล้งมักเกิดจาก ครอบครัว/เครือญาติ สำหรับผู้กลั่นแกล้ง มีสาเหตุในการกลั่นแกล้งแตกต่างกัน และส่วนใหญ่มีสาเหตุที่นำไปสู่การกลั่นแกล้ง มากกว่า 1 สาเหตุ โดยสาเหตุที่ทำให้ผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น เช่น ผู้กลั่นแกล้งไม่รู้และไม่ยั้งคิด หรือมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นเรื่อง สนุกสนาน ผู้กลั่นแกล้งมีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดการยับยั้งชั่งใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น รวมถึงสภาพแวดล้อมการเลี้ยงดู และภูมิหลังของผู้กลั่นแกล้ง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรงหรือมีปัญหาครอบครัว โดยเด็กอาจเคยเป็นผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงมาก่อน ทำให้เด็กมองว่าความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ และผู้กลั่นแกล้งต้องการการยอมรับ เมื่อเพื่อนยั่วยุ หรือสนับสนุนการกลั่นแกล้ง เด็กยังมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกันมากขึ้นเพื่อให้เพื่อนยอมรับ รวมทั้งผู้กลั่นแกล้งไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่าง ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น มองว่าความแตกต่างคือความผิดปกติ โดยความแตกต่างหลากหลายที่ถูกกระทำ เป็นสาเหตุที่ทำให้ถูกกลั่นแกล้งมีหลายประเด็น เช่น ด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม รสนิยมและความชื่นชอบ ด้านร่างกาย และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอนรรักษ์ จันทรรอด (2565) ที่ศึกษาเรื่อง ความรุนแรงของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกัน ของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า รูปแบบพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่พบมากที่สุด คือ ทางคำพูด ในลักษณะของการล้อเลียน การนินทา และการเข้าแหย่ ซึ่งสาเหตุที่นำไปสู่การกลั่นแกล้ง พบว่า มีสาเหตุที่นำไปสู่การกลั่นแกล้ง มากกว่า 1 สาเหตุ

แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ 1) มาตรการเชิงป้องกัน โดยผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็ก การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเคารพ สิทธิของตนเองและผู้อื่น การเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกัน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก 2) มาตรการ เชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกันในจังหวัดชลบุรี อาจนำไปสู่การพัฒนา บริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งการสร้างระบบใกล้เคียงที่ให้ความเป็นธรรมต่อเด็กทั้งผู้กระทำและถูกระทำ การพัฒนาระบบ บริการให้การปรึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น ร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน และ 3) มาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยการสร้างระบบส่งต่อที่มี คุณภาพ มีกระบวนการชัดเจน และการติดตามและเฝ้าระวังเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของบริการคุ้มครองเด็ก (child protection services typology) ของ UNICEF ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับหลัก ได้แก่

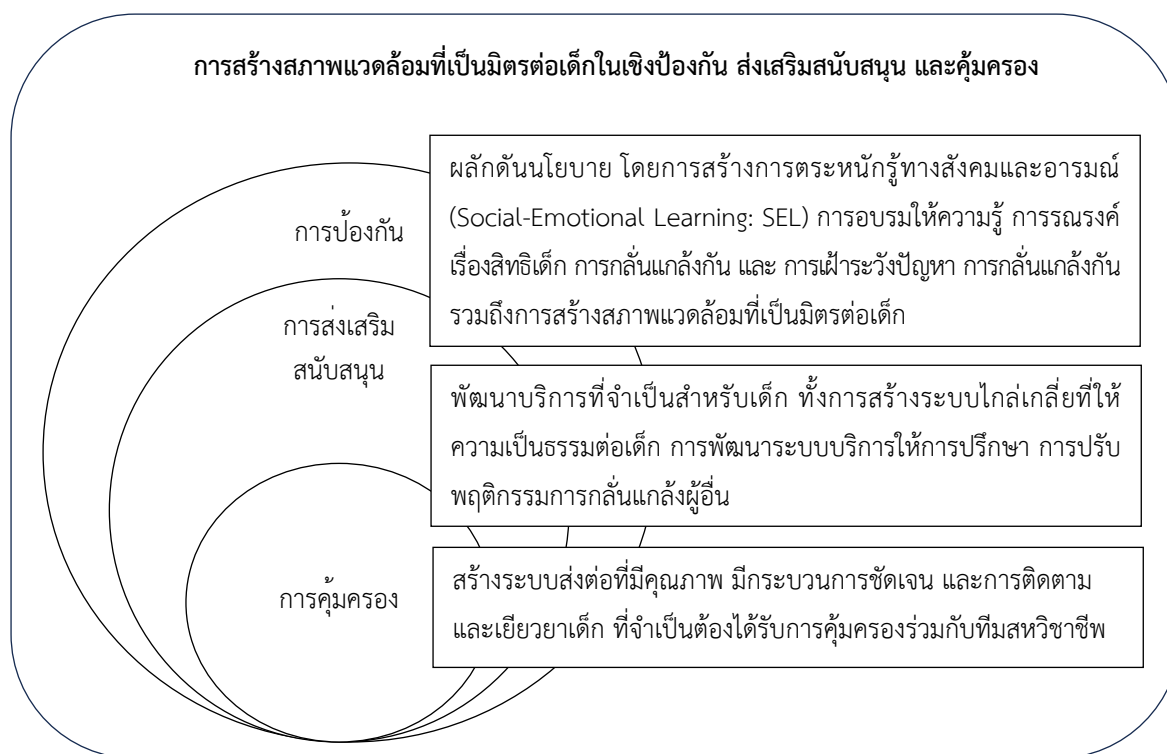
1. ระดับปฐมภูมิ (primary prevention) มุ่งเน้นการป้องกันไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งในชุมชนและสังคม
2. ระดับทุติยภูมิ (secondary prevention) มุ่งเป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้ง โดยการส่งเสริมและสนับสนุนบริการที่จำเป็น เช่น การให้คำปรึกษาแก่เด็กที่ได้รับผลกระทบ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้ง ซึ่งต้องอาศัยวิชาชีพเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อจัดการปัญหา
3. ระดับตติยภูมิ (tertiary response) เน้นการคุ้มครอง ช่วยเหลือ และเยียวยาเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในชุมชน ซึ่งต้องทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เช่น ครู นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และตำรวจ เพื่อให้การคุ้มครองและฟื้นฟูสภาพจิตใจของเด็กที่ได้รับผลกระทบรุนแรง

บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น คือ The Act for the Promotion of Measures to Prevent Bullying (Act No. 71 of 2013) ที่กำหนดบทบาทของรัฐบาลท้องถิ่น โรงเรียน ผู้ปกครอง และเด็กในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยเน้นความร่วมมือและการบูรณาการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นระบบและการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งและกลไกป้องกันการกลั่นแกล้งที่ยั่งยืน (Government of Japan, 2013)

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี มีดังนี้

1. มาตรการเชิงป้องกัน โดยผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็ก การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก การกลั่นแกล้งกัน และพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้ง การเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก
2. มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกันในจังหวัดชลบุรี อาจนำไปสู่การพัฒนาบริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งการสร้างระบบใกล้เคียงที่ให้ความเป็นธรรมต่อเด็กทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ การพัฒนาระบบบริการให้การปรึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่นร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน
3. มาตรการเชิงคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยการสร้างระบบส่งต่อที่มีคุณภาพ มีกระบวนการชัดเจน และการติดตามและเยียวยาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

ภาพที่ 4 แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กในการกำหนดนโยบายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากเด็กและเยาวชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.2 ควรมีการผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กในทุกพื้นที่ โดยต้องบูรณาการร่วมกันระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน และกลุ่มเปราะบาง

1.3 ควรมีการผลักดันนโยบายทั้งในเชิงป้องกันการกลั่นแกล้ง ส่งเสริมสนับสนุนระบบบริการเพื่อลดความเสี่ยงจากการกลั่นแกล้ง รวมถึงการคุ้มครอง การส่งต่อ และเยียวยาจิตใจเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง พร้อมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่น

1.4 ควรมีนโยบายสนับสนุนวิชาชีพเฉพาะในการให้การปรึกษา เพื่อให้บริการกับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้ง

1.5 ควรมีนโยบายพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ปฏิบัติงานตรงกับเด็ก ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และทัศนคติ เพื่อให้พร้อมต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน

1.6 ควรมีการผลักดันให้กระทรวงศึกษาธิการบรรจุเรื่องสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กลงในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

1.7 ควรนำทีมสหวิชาชีพผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่อยู่ในโลกการคุ้มครอง มาทบทวนกระบวนการและออกแบบการทำงานร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้เน้นที่การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี จึงควรมีการขยายพื้นที่การวิจัยให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอในระดับประเทศ

2.2 ควรมีการศึกษาที่มุ่งเน้นแนวทางการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กทั้งระบบ ที่รวมทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยอาจศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในระดับตำบล เพื่อจัดทำรูปแบบหรือแนวทาง และขยายผลในอนาคต

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่สามารถลดการกลั่นแกล้ง เช่น หลักสูตรนักจัดการความรุนแรง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ที่กรุณาสละเวลาและให้ข้อคิดเห็นคำแนะนำ ตลอดจนถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีคุณค่า อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหารกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะที่ปรึกษาจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กองกฎหมายต่างประเทศ. (2564). *มาตรการในการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม*. ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). 'ปฏิบัติการต้านบูลลี่ในโรงเรียน' กสศ. จัดสัมมนาวิชาการนานาชาติ เปิดแนวทางรับมือการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จากประสบการณ์ประเทศฟินแลนด์. สืบค้น 17 กันยายน 2567 จาก <https://www.eef.or.th/news-280623/>.
- ทัศนีย์ คำเกตุศักดิ์ และแก้วกัญญา เสวกสุริยวงศ์. (2567). แนวทางป้องกันการลดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ Cyberbullying โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 23(1), 119-140. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/commartsreviewsiamu/article/view/272766/182172>.
- นิยาพร ไชยเสน. (2561). *การพัฒนาการปฏิบัติงานของพี่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนตามกรอบการปฏิบัติงานการคุ้มครองเด็กในสถานรองรับเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธียูวพัฒน์. (2562). *การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม*. สืบค้น 17 กันยายน 2566 จาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/การกลั่นแกล้ง-bullying-วัยรุ่น/>.
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2566). *คู่มือการดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก*. สืบค้น 17 กันยายน 2566 จาก <https://www.thaichildrights.org/multimedia/child-protection-community-manual/>.
- วันวิสาข์ ไชยพันธ์. (2562). *ความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้น 17 กันยายน 2566 จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:179011.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). *การกลั่นแกล้งในโรงเรียนจากมุมมองของ PISA*. สืบค้น 17 กันยายน 2566 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-54/>.
- อนุรักษ์ จันทร์รอด. (2565). การศึกษาความรุนแรงของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 2(1), 43-56. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Jclmd_psru/article/download/257008/173304/951053.
- อภิญญา เวชยชัย. (2551). *การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในสังคมไทย*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:73190.
- Australian Human Rights Commission. (2012). *What is bullying?*. Retrieved 17 September 2023 from <https://humanrights.gov.au/resource-hub/by-resource-type/education-1453/know-your-rights/what-bullying>.
- Government of Japan. (2013). *The Act for the Promotion of Measures to Prevent Bullying (Act No. 71 of 2013)*. Japanese Law Translation. Retrieved June 26, 2024, from <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3748/en>.
- sanook. (2567). “บูลลี่ในโรงเรียน” ปัญหาใหญ่ที่ไม่ใช่แค่ “เรื่องของเด็ก ๆ”. สืบค้น 26 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.sanook.com/news/8737954/>.
- Shannon, C. S. (2013). Bullying in recreation and sport settings: Exploring risk factors, prevention efforts, and intervention strategies. *Journal of Park and Recreation Administration*, 31(1), 15–33. https://www.researchgate.net/publication/303363201_Bullying_in_Recreation_and_Sport_Settings_Exploring_Risk_Factors_Prevention_Efforts_and_Intervention_Strategies_Charlene_S_Shannon.
- UNICEF. (2021). *Child protection systems strengthening*. Retrieved June 26, 2024, from <https://www.unicef.org/media/110876/file/ChildProtectionSystemsStrengthening.pdf>.